

Audit vzdělávacího systému 2025: Učebnice mají ve vzdělávání zásadní roli, systém jejich schvalování má řadu mezer

11.3.2026 - Patricie Martinů | EDUin

Jedním z hlavních témat zpracovaných v Auditu vzdělávacího systému 2025 organizace EDUin je téma učebnic v českých školách. Analýza se podrobně věnuje fungování trhu s učebnicemi i systému schvalování učebnic v ČR. Na základě zahraničních praxí a konzultací s odborníky, nakladateli, řediteli, zřizovateli i učiteli navrhuje konkrétní možnosti pro zkvalitnění tohoto procesu.

Učebnice mají významnou roli ve vzdělávacím procesu, která je dlouhodobě podceňovaná – uvádí se ve zmíněné analýze. „Zkušenosti ze zahraničí i názory oslovených odborníků potvrzují, že **učebnice mohou být jedním z nástrojů, kterým stát do jisté míry může ovlivňovat vzdělávací politiku**. Budou mít tedy velký význam při probíhající reformě kurikula českých základních škol. **Pokud jsou kvalitní, přispívají i ke snižování nerovností ve vzdělávání a snižují časovou zátěž učitelů při jejich práci,**“ popisuje význam učebnic ve vzdělávání Patricie Martinů ze společnosti EDUin, autorka analýzy.

V českých školách dnes učitelé mohou využívat širokou škálu učebnic, pracovních listů a digitálních materiálů. Na to, jak významnou část vzdělávacího procesu učebnice představují, se však **v Česku klade jen velmi malý důraz na podporu jejich výzkumu a na definování a dosahování jejich kvality**. Neexistuje žádný oficiální standard kvality učebnic. Jejich systémovou kvalitu má stát zajišťovat skrze **tzv. schvalovací doložkové řízení** učebnic, které posuzuje soulad učebnic se zákony a Ústavou ČR a s RVP ZV a od roku 2023 jej administruje NPI ČR. Mnozí aktéři jej však považují za formalitu, která neřídí kvalitu učebnic dostatečně. V současné době v něm zároveň nejsou zahrnuty audiomateriály, videomateriály, audiovizuální materiály, multimediální učebnice, webové aplikace, multimediální programy ani aplikace pro PC, které jsou čím dál rozšířenější.

Oslovení akademici, autoři učebnic, nakladatelé i zástupci ministerstva se shodli, že stávající doložkové řízení neodpovídá aktuálním potřebám – zejména v kontextu revize Rámcových vzdělávacích programů – a mělo by být upraveno. Zajímavým faktem je například to, že pouze necelá pětina učebnic (16 %) s platnou doložkou vyšla v posledních pěti letech a průměrný rok vydání učebnice je 2017. Jedna z učebnic matematiky s platnou doložkou je dokonce stará více než třicet let. V minulém roce byla udělena doložka celkem 254 učebnicím (může se jednat i o opětovné udělení doložky těm, které ji již v minulosti měly a její platnost vypršela), přičemž v posledním desetiletí je na českém trhu každoročně zhruba 1 100 až 1 200 učebnic s platnými doložkami.

Analýza představuje postupy státu při řízení kvality učebnic ze čtyř zemí (Finsko, Švédsko, Nizozemsko a Polsko). I na jejich základě poté popisuje šest možných variant na změnu doložkového řízení. U každé uvádí její klady i zápory a výsledné doporučení EDUinu k tomu, zda a v jakém rozsahu navrženou variantu využít. „V souhrnu se dá říci, že **navrhujeme především aktualizovat doložkové řízení tak, aby odpovídalo novému RVP ZV, doporučujeme digitalizovat a plně ztransparentnit toto řízení** – posudky ani vypořádání připomínek recenzentů dnes nejsou veřejně dostupné. Zároveň bychom mohli těžit např. ze zřízení nezávislého institutu na výzkum učebnic či ze systémové podpory jejich výzkumu na akademické půdě,“ vysvětluje Patricie Martinů.

„Uvítali bychom i zřízení pracovní skupiny MŠMT, ve které by byli zastoupeni didaktici, učitelé, ředitelé i nakladatelé. Tato skupina by společně vypracovala standardy kvality učebnic pro recenzní řízení,“ doplňuje Martinů.

Analýza zmiňuje i důležitost toho, aby se financování nákupu učebnic skrze ostatní neinvestiční výdaje škol (ONIV) vrátilo do kompetence a financí státu, aby nebylo v kompetenci samospráv. Stát by si tím měl zachovat možnost řízení kvality vzdělávání skrze učebnice, na které bude školám přispívat.

Celou analýzu si můžete stáhnout zde.

Více informací poskytne:

Patricie Martinů, odborná redaktorka EDUinu
776 302 107 / patricie.martinu@eduin.cz

Václav Zeman, tiskový mluvčí EDUinu
732 151 250 / vaclav.zeman@eduin.cz

<https://www.eduin.cz/clanky/audit-vzdelavaciho-systemu-2025-ucebnice-tz>